

Stad & Natuur Almere Jaarverslag 2016

STAD &
NATUUR
ALMERE

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	3
Natuur – en milieueducatie	4
Primair onderwijs	
Voortgezet onderwijs	
Buitenschoolse opvang	
Locaties	9
Stadslandgoed de Kemphaan	
Natuurbelevingcentrum de Oostvaarders	
De Schaapskooi in het Vroege Vogelbos	
Kinderboerderij Den Uylpark	
Kinderboerderij de Beestenbende	
De Vossenburcht	
Het Klokhuis	
De Ruimtepoort	
De Stad en Natuur bus	
Communicatie	17
Nieuwe ontwikkelingen	18
Overzicht bezoekersaantallen	27
Contact	28

Tijdens de expeditie van groep 3 en 4 van de Hasselbraam was de 500ste leerling aan boord van de Stad en Natuur bus, 22 november 2016.

VOORWOORD

Groeien en vernieuwen dankzij een sterk fundament

Met trots presenteer ik u het jaarverslag 2016 van Stichting Stad & Natuur Almere.

Ook in 2016 zijn wij erin geslaagd om op onze 10 locaties ongeveer 170.000 bezoekers te begroeten. Bijna 20.000 leerlingen hebben meegedaan met een activiteit uit ons natuureducatieprogramma. Het aantal vrijwilligers is stabiel gebleven: er waren rond de 70 actieve Almeerders die een belangrijke en onmisbare bijdrage leverden aan ons werk in 2016!

De basis voor de activiteiten van Stad & Natuur blijft het verbinden van de inwoners van Almere en de stedelijke omgeving met de natuur. Om deze doelstelling voor elkaar te krijgen, worden onze drie programmalijnen recreatie, educatie en participatie, gevuld met een rijk aanbod aan activiteiten. In 2016 zijn de medewerkers van Stad & Natuur nog meer de stad ingetrokken om op te halen wat de noden en kansen zijn van de Almeerse wijken, en welke rol Stad & Natuur daarbij kan spelen. Vaak is deze rol faciliterend; denk aan de Stad en Natuur bus die ingezet is om kinderen uit het AZC naar de natuur te brengen. Ook zijn de kinderclubs op onze kinderboerderijen uitgebreid. Prachtig om te zien welke inspiratie een dagje uit in de natuur kinderen kan bieden. Wat kun je allemaal wel niet van (en niet alleen over!) de natuur leren? *Hoe bouwen en wonen dieren?* was bijvoorbeeld een prachtig programma op de locatie de Kempphaan, met een tentoonstelling en een speurtocht voor scholen en publiek. De evenementen zoals Lentefeesten, Zomerfestival, Nacht van de Nacht en Kerstfestival, werden weer goed bezocht.

In 2016 heeft Stad & Natuur ruim aan de met de gemeente overeengekomen doelstellingen voldaan. Met minder budget hebben we meer weten te realiseren! Dat wil niet zeggen dat Stad & Natuur in 2017 stil gaat zitten. Ook dit jaar blijven wij zoeken naar nieuwe wegen en aanvullende financiering om meer, en zeker ook jonge Almeerders bij hun groene leefomgeving te betrekken. Op nieuwe plekken in de stad, met nieuwe partners, met nieuw aanbod. Zonder onze huidige succesverhalen te vergeten.

Ik wens u veel leesplezier en ontmoet u graag op één van onze locaties of tijdens onze activiteiten!

Henk Smeeman
Voorzitter Raad van Toezicht

Natuur- en milieueducatie

PRIMAIR ONDERWIJS

Stad & Natuur biedt een educatief programma aan, gericht op leren van, over en in de Almeerse natuur. Didactisch uitgangspunt is ontwerpend en ontdekkend leren: zelf op onderzoek uit. In het onderwijs staat de ontwikkeling van 21ste-eeuwse vaardigheden bij kinderen centraal. De educatieve lessen en activiteiten die Stad & Natuur aanbiedt, omvatten altijd meerdere vaardigheden. Het aanbod bestaat uit lessen en workshops op locaties van Stad & Natuur, bij partners en op scholen zelf, leskisten, materiaalpakketten en schoolreisjes.

Ook dit jaar konden we een inhoudelijk sterk programma bieden, waarin de verbinding tussen natuurbeleving, dans, muziek, theater en beeldende vorming centraal stond. Alle basisscholen in Almere konden gebruik maken van het gevarieerde aanbod. We lichten er een paar voor u uit.

De Stad en Natuur bus

De Stad en Natuur bus is een succes! Amper twee maanden nadat de bus voor het eerst reed voor schoolklassen, stapte op 22 november de 500ste Almeerse basisschoolleerling (van basisschool De Hasselbraam) aan boord. In totaal zijn er 52 groepen, dat zijn 1560 leerlingen, mee op excursie geweest.

Oog in oog met de vos

In de Vossenburcht konden kinderen de interactieve tentoonstelling *Oog in oog met de vos beleven*. Kruip in de huid van een vos was hier het motto! Kinderen stonden letterlijk oog in oog met de 16 vossen die in de meest vreemde (maar natuurlijke!) houdingen waren neergezet. 23 groepen 1 tot en met 4 (zo'n 650 kinderen) hebben deze tentoonstelling bezocht. Reactie van een juf: 'Vooral het interactieve beleven is voor de kinderen erg waardevol en leerzaam: horen, ruiken, voelen, met het hele lijf ervaren. De kinderen vonden het leuk en spannend.'

Roodkapje

'*Wie heeft dat mooie Roodkapje-huisje eigenlijk gebouwd? Mag je daar ook een keertje slapen?*' Voorjaar 2016 hebben zo'n 1000 kinderen uit de groepen 1 en 2 de Roodkapje-tocht gedaan, naar het huisje van Grootmoeder midden in het bos op de Kemphaan. Tijdens deze spannende wandeling kwamen ze van alles tegen, natuurlijk ook de Wolf, en ontdekten ze veel over het bos. Deze activiteit is door de leerkrachten gewaardeerd met een 8,4!

Techniekonderwijs

Vanwege een Rijksimpuls staat de komende jaren, na (ast) het cultuuronderwijs, techniekonderwijs in de belangstelling. In opdracht van Stad & Natuur heeft een externe deskundige uitgezocht wat dit, landelijk en in Almere, betekent voor het basis- tot en met het beroepsonderwijs. Ook is gekeken welke rol Stad & Natuur daarbij kan hebben, zowel inhoudelijk, financieel als organisatorisch. De uitkomst van deze inventarisatie was dat dit onderwerp ruim in de belangstelling staat bij de scholen. Ook kwam in het rapport naar voren dat er behoefte is aan ondersteuning bij het vormgeven van techniekonderwijs, omdat veel docenten dit een lastig onderwerp vinden. Dit biedt kansen voor Stad & Natuur om, aansluitend bij rekenen en taal, techniekonderwerpen aan te bieden. Extra financiering voor projecten op dit gebied is alleen via scholen beschikbaar. Sterrenschool De Ruimte in Almere Poort kijkt met inbreng van Stad & Natuur of in dit kader financiering te krijgen is.

Boomfeestdag

De Boomfeestdag 2016 vond plaats in het Voedselbos van de Sieradenbuurt. Djeneba, Lotte en Sienna uit groep 5 van de Dukdalf hebben samen met burgemeester Weerwind de eerste boom, een beuk, geplant. Deze beuk gaat samen met andere beuken een cirkel vormen, die uiteindelijk ook van boven dicht moet groeien, tot een soort tempel. Daarna hebben kinderen in groepjes de andere boompjes geplant. Na het planten mochten ze bij elke boom een handje regenwormen uitzetten, dit om de grond te verbeteren. Ook dit jaar was dat weer het succes van de dag!

Jaarlijks wordt in heel Nederland de Boomfeestdag gevierd op de derde woensdag van maart. Almere doet inmiddels al vele jaren mee aan de Boomfeestdag. Stad & Natuur maakt er altijd een bijzondere dag van, samen met de gemeente Almere, Staatsbosbeheer en de groene aannemers.

BELEEF!

Tijdens BELEEF! kregen leerkrachten en andere deelnemers vanuit onderwijs en opvang previews van cultuur- en natuuronderwijs voor het nieuwe schooljaar. Bij Sterrenschool het Universum in Nobelhorst hebben ze in verschillende carroussels onder andere gedanst, een poppenspel gezien, meegedaan aan een quiz en mime gespeeld. Wethouder Huis opende BELEEF! en ontving de nieuw ontwikkelde erfgoedleerlijn Museum Almere-Leiden.

Dit was alweer de derde editie van BELEEF!, georganiseerd door Stad & Natuur en Collage Almere. Dit jaar met zo'n 70 aanbieders van cultuur- en natuuronderwijs. Er werd bij de opening van het evenement nóg een nieuwe verbinding gepresenteerd: de erfgoedleerlijn Museum Almere-Leiden. Een bijzondere samenwerking, waarbij lijnen getrokken worden tussen oud en nieuw erfgoed. Cultuureducatiegroep Leiden heeft in samenwerking met Collage Almere en Stad & Natuur een leerlijn ontwikkeld, waarin kinderen de ontdekkingstocht van lokaal erfgoed naar het erfgoed van de wereld maken. De nieuw ontwikkelde leerlijn is regio-overstijgend en uniek in Nederland.

VOORTGEZET ONDERWIJS

In 2016 hebben we voor diverse VO-scholen activiteiten georganiseerd. Deze activiteiten varieerden van kennismaking met de dierhouderij en evenementenorganisatie, tot een activiteit van het taalcentrum waarbij de kinderen in de praktijk met de Nederlandse taal aan de slag gingen. Bij deze laatste was het was prachtig om te zien hoe leerlingen van zoveel nationaliteiten veel plezier met elkaar hadden en enorm goed samen werkten.

Er is veel interesse van het VO voor leren en werken in de natuur. De projecten die Stad & Natuur in opdracht van en in samenwerking met de scholen ontwikkelt, zijn altijd maatwerk. Voor het Groenhorst college is er nu een vast aanbod dat jaarlijks terugkeert.

Playing for Success

Playing for Success is een grensverleggend initiatief, waarmee leerlingen in de leeftijd van 9 tot 14 jaar hun vaardigheden in taal, rekenen en ICT kunnen verbeteren. Het ging om 'gewone' leerlingen die wegens allerlei omstandigheden minder presteren dan ze kunnen en daardoor soms achterblijven op het gemiddelde niveau. Voor deze kinderen werd op de Kemphaan een bijzondere leeromgeving opgezet. Een lesproject in de stijl van betekenisvol leren, in de context van 'natuurlijk onderwijs'. Docenten van *Playing for Success* brachten de leerlingen in aanraking met een omgeving waarmee ze in hun dagelijkse leven niet of nauwelijks in aanraking komen. Zo waren er lessen op de boerderij, lessen over gezond eten en bewegen en over vogels in de winter. Ook gingen ze langs bij de imker. Gedurende drie periodes van 10 weken waren deze groepen elke maandagmiddag aanwezig op de Kemphaan. Na de zomer van 2016, kwam er op de maandagmorgen een groep bij vanuit het bijzonder onderwijs.

BUITENSCHOOLSE OPVANG

In de schoolvakanties hebben wij diverse activiteiten georganiseerd voor groepen van de buitenschoolse opvang. De bso's ontvangen voor elke schoolvakantie een digitale nieuwsbrief met ons programma. Na een afname van het aantal bso-groepen dat deelnam aan onze activiteiten de afgelopen twee jaar, was er in 2016 weer een sterke toename te zien. Meerdere bso's hebben meegedaan aan de *Winterse Wollen Wanten Wandeling*, een speurtocht door het Vroege Vogelbos. Ook de *Baron Vos-speurtocht* op de Kemphaan was in trek. De populaire *Bijenpraatjes* van imker Cor Dol werden regelmatig bezocht, net als de Vossententoonstelling in de Vossenburcht.

Kinderen kijken vol verwondering naar de voorstelling 'Het rommelt in de poppenkast' tijdens het Zomerfestival op De Kemphaan, 24 augustus 2016

Ook als er geen activiteiten te doen zijn is het goed vertoeven bij Stad & Natuur.
De tuin met prachtige herfstkleuren, 16 oktober 2016

Locaties

STADSLANDGOED DE KEMPHAAN

Op de Kemphaan zijn dit jaar 29 activiteiten georganiseerd. De grootste publiekstrekker was het evenement *De Nacht van de Nacht* en ook de jaarlijkse *Modderdag* was weer een groot succes. Door de tropische weersomstandigheden tijdens het *Zomerfestival*, viel de deelname helaas wat tegen. De *Doe- en Kijkdag* ging niet door vanwege een storm. Hierdoor vallen de bezoekersaantallen op de Kemphaan dit jaar lager uit. De activiteiten in de herfstvakantie en rond Kerst zijn goed bezocht en er waren veel positieve reacties op de speurtochten die Stad & Natuur in de schoolvakanties had uitgezet op de Kemphaan.

De *Modderdag* werd dit jaar voor de derde keer georganiseerd. Ouders trotseerden met hun kinderen een parcours van 2,5 km door de bossen van de Kemphaan. Voor de kleine kinderen was speelmateriaal neergelegd, waarmee zij zelf moddersoep konden brouwen. Mede dankzij het mooie weer was het een geslaagde dag.

Elk jaar, tijdens de nacht dat de wintertijd ingaat, vindt *De Nacht van de Nacht* plaats. In het donker gebruik je hele andere zintuigen. Tijdens *De Nacht van de Nacht* kunnen inwoners van Almere ervaren hoe het is om in een donker bos te wandelen. Dit evenement trekt elk jaar meer bezoekers, daarom is in 2016 voor het eerst gewerkt met kaartverkoop vooraf via de website. Op deze manier kon goed ingeschat worden hoeveel bezoekers er kwamen en werden deze beter

over de avond gespreid. Het evenement was uitverkocht. De bezoekers werden op verschillende tijden langs scènes uit het sprookje Rapunzel geleid, gespeeld door 65 acteurs en dansers in de leeftijd van 8 tot 17 jaar. De spelers waren afkomstig van de lokale theaterschool Almere en danscentrum Jouetta. Naast de *Sprookjesroute*, vooral bedoeld voor jonge kinderen, was er dit jaar ook een *Zintuigenroute* voor oudere kinderen en volwassenen: een wandeling door een met fakkels verlicht bos, waarbij de zintuigen op verschillende manieren geprikkeld werden, bijvoorbeeld met een klankschalenconcert. Sterrenwacht Almere was weer aanwezig met telescopen om naar de sterrenhemel te kijken.

In de herfstvakantie sloten de activiteiten van Stad & Natuur aan bij het educatieve programma *Herfst, herfst wat heb je te koop?*. Ouders en kinderen deden samen een speurtocht in het educatiebos. Ook mochten kinderen zelf een lekkere appelpannenkoek bakken tijdens het *Appellab*, verzorgd door Joost Bosker, eigenaar van Almeerse Oerz Foodtruck.

Tijdens de zomervakantie en de kerstvakantie was de speurtocht *Baron Vos* te doen in het bos op de Kempphaan. Aan de hand van een spannend verhaal over Baron Vos van Kop tot Staart, gingen de bezoekers zelf op pad met een opdrachtenboekje en leerden onderweg van alles over de natuur.

NATUURBELEVINGSCENTRUM DE OOSTVAARDERS

Wilde Weetjes

In het najaar van 2016 is Stad & Natuur gestart met een collegereeks voor kinderen van 8 tot 12 jaar en hun ouders: *de Wilde Weetjes!* De Wilde Weetjes bestaan uit een interessante lezing over een onderwerp gerelateerd aan natuur of wetenschap, met aansluitend een leuke workshop. Boswachter Bertwin Bergman trapte deze serie af met de *Wilde Weetjes van de boswachter*. Hij vertelde over de dieren uit de Oostvaardersplassen, zoals de zeearend en de konikpaarden. Daarna mochten ouders en kinderen helpen bij het onderhouden van het terrein rond Natuurbelevingscentrum de Oostvaarders. Met schoppen en kruiwagens verkenden zij samen met de boswachters het terrein.

Gitaarsalon

Elk kwartaal werd in Gasterij de Oostvaarders de overgang van de seizoenen gevierd met de gitaarserie *Gitaarsalon de Oostvaarders*. Sfeervolle gitaarmuziek, onder het genot van een speciaal aansluitend menu, met op de achtergrond de prachtige Oostvaardersplassen. Elk seizoen was weer anders: het concert, het menu en het uitzicht. Maar elk concert was een onvergetelijke culinaire en muzikale ervaring in een intieme setting. Zo was er het Lenteconcert van Irina Kulikova, een Russische gitaarvirtuoos, die feilloze techniek combineert met een bijzondere rust en diepgang in haar spel.

Aansluitend op de *Wolkenexcursie* van Marjon de Hond, het educatieve programma in Natuurbelevingscentrum de Oostvaarders, organiseerde Stad & Natuur de *Wolkendag*. Met een lezing van Marjon de Hond, theaterspektakel *De wolkenfabriek* en creatieve workshops, kwamen de bezoekers alles te weten over wolken.

HET VROEGE VOGELBOS

Het beheerplan voor het Vroege Vogelbos is gereed. Dit is geschreven door Landschapsbeheer Flevoland in opdracht van Stad & Natuur. De gemeente was als grondeigenaar nauw betrokken bij de inhoud. Op 13 juli 2016 is het beheerplan feestelijk ondertekend door wethouder Frits Huis en Liesbeth Bronkhorst, in bijzijn van vrijwilligers en medewerkers van gemeente en Stad & Natuur. In samenwerking met het IVN is het gezelschap rondgeleid door het Vroege Vogelbos. Bijzonder onderdeel van het beheerplan is de markante bomenlijst, waarin ruim 70 belangrijke bomen benoemd zijn als waard om te behouden.

Het Kromslootpark

Het Kromslootpark zal in andere handen komen: het eigenaarschap gaat van de gemeente over naar Staatsbosbeheer. Staatsbosbeheer heeft plannen met het gebied, waaronder verdere vernatting in verband met wateropvang als gevolg van de verbreding van de A6. Hierdoor is het de vraag of de schapen van Stad & Natuur in het Kromslootpark kunnen blijven grazen. De gemeente wil meedenken om zo nodig nieuw gebied te vinden. Staatsbosbeheer zal eerst aangeven wat hun plannen inhouden.

Lammetjes

Tijdens de jaarlijkse *Woluniedag* in januari, werden de drachtige schapen geschoren en de Schaapskooi in gelaten voor het aflammeren. Zo was de conditie van het schaap beter te controleren en ook was het voor het pasgeboren lam hygiënischer.

Net als elk voorjaar was er in de lente een jaarlijkse 'babyboom' in de Schaapskooi in het Vroege Vogelbos. Wilde je de lammetjes komen bewonderen? Dan kon je komen gluren door het raam aan de voorzijde van de Schaapskooi. Tijdens de *Schapenpraatjes* op woensdag- en zondagmiddag kreeg je uitleg over onze schapen. En met een beetje geluk werd er op dat moment een lammetje geboren! Met ruim 45 drachtige oaien (vrouwelijke schapen) was die kans zeker aanwezig. De *Schapenpraatjes* werden druk bezocht.

Schapenproducten

De wol van de schapen werd gebruikt door de vereniging *Almeerse Wolunie*, waarbij de wol in de *Wolfabriek* in de Schaapskooi werd verwerkt tot een product. In de Schaapskooi kun je de wol van de schapen in verschillende stadia kopen: van vacht tot gesponnen wol. Het lamsvlees is voor het eerst verkocht aan Almeerders. Er was veel belangstelling voor dit lokale product. De vereniging heeft meerdere activiteiten georganiseerd voor de leden.

Oogstfeest

Jaarlijks organiseren Stad & Natuur en IVN Almere het Oogstfeest in het Vroege Vogelbos. Deze dag staat geheel in het teken van alles wat het bos ons te bieden heeft: van wol tot appels tot noten. Kinderen konden zelf appelsap maken en leerden de wol van onze schaapskudde te verwerken.

KINDERBOERDERIJ DEN UYLPARK

In het voorjaar was het weer tijd voor het Lentefeest met schapen scheren en een theatervoorstelling over de slakken Eddie & Eduard. Ook was de Kunstbus van de partij, waar kinderen dieren konden figuurzagen. Het was een gezellige dag voor jong en oud. Daarnaast werd Kinderboerderij Den Uylpark, na een uitgebreide opknappbeurt, officieel heropend. De kinderboerderij is uitgebreid met een nieuwe schuilstal voor de geiten en de uitstraling en bebording van de kinderboerderij is 'Stad & Natuur-proof' gemaakt. Dierendag is uiteraard ook gevierd. En de dieren zijn nogal eens op pad geweest om, samen met de verzorger of vrijwilliger, het verhaal van de dieren te vertellen op school of in de bibliotheek.

Helaas moesten de kippen in het najaar opgehokt worden vanwege de landelijke uitbraak van Vogelgriep. Gelukkig hebben onze kippen dit in goede gezondheid doorstaan.

KINDERBOERDERIJ DE BEESTENBENDE

Ook op de Beestenbende werd de lente uitgebreid gevierd. Tijdens het lentefeest werden de schapen van hun warme winterjas verlost. De vrouwelijke schaapsscheerder gaf tijdens het scheren uitleg aan de bezoekers. De vier biggetjes van het Kunekune varken Bessie, die twee weken daarvoor ter wereld kwamen, waren een grote publiekstrekker. Ook creatieve workshops konden deze middag niet ontbreken: een kip, varken, pony of ander boerderijdier zagen van hout. Daarnaast konden de bezoekers klompjes beschilderen en een workshop kaasmaken volgen. De pony's stonden te trappelen om een rondje te maken en kindertheatervoorstelling *De sprookjesboerderij* maakte het Lentefeest compleet!

Het Zomerfeest in september stond bol van de zomerse activiteiten. Zo kon je een dierenschilderij maken onder leiding van kunstenaar Erik Fakkeldij en was het genieten van de theatervoorstelling *Klazien, een echt gekke koe* of *Het wezen van een olifant*. Ondanks het niet echt zomerse weer, was het een gezellige middag!

In het najaar van 2016 is de kinderboerderij verbouwd. Er is een toilet beneden gekomen dat ook geschikt is voor minder validen. Ook werd het glas in het gebouw vervangen door isolatieglas. En er is groot onderhoud gepleegd aan het gebouw. In oktober zijn er ook nog nieuwe kippenhokken gekomen. Dankzij deze nieuwe hokken, kon de dagelijkse openstelling van de kinderboerderij gewoon doorgaan, terwijl de ophokplicht van kracht was.

In 2016 zijn Stad & Natuur en Stichting de Schoor een samenwerkingsproject gestart bij de kinderboerderij: *De Beestenbendeclub*. Maandelijks komt een groep kinderen onder begeleiding van het kinderwerk naar de kinderboerderij. Daar leren zij van de dierverzorger alles over de dieren: wat ze eten en drinken, hoe oud ze worden en ze verzorgd moeten worden. Dit programma van een half jaar is een succes en draait momenteel voor de derde keer. Inmiddels is dit programma ook op Het Den Uylpark gestart.

Kunekune varken Bessie kreeg 4 biggen op Kinderboerderij de Beestenbende, 18 april 2016

Het Klokhuis bestond 5 jaar, 8 juni 2016

DE VOSSENBURCHT

Ondanks de vele inspanningen van Stad & Natuur om de Vossenburcht als centrum voor stadsnatuur bij de inwoners en leerlingen van Almere te laten leven, is dit ook in 2016 niet voldoende gelukt. In overleg met Stichting CasaCasla, de eigenaar van het gebouw, heeft een andere huurder het gebouw daarom overgenomen. Het thema stadsnatuur zal bij de dierlocaties Den Uylpark en Beestenbende een onderkomen vinden.

Stad & Natuur heeft de Vossenburcht heel 2016 nog geprogrammeerd. Van januari tot en met juni was er de spannende interactieve tentoonstelling *Oog in oog met de vos*. In maart werd ook nog een *Vossendag* georganiseerd met creatieve workshops. Studenten van kunstenares Daniëlla van Eembergen van CKV Almere, exposeerden er hun schilderijen. Zowel kinderen als volwassenen hadden een aantal weken les in de Vossenburcht, terwijl zij omringd werden door 16 opgezette vossen uit de vossententoonstelling. De vossen zijn op prachtige schilderijen vastgelegd. De laatste activiteit was de internationale vilt tentoonstelling met kleding en kunst, gemaakt door Russische kunstenaars. Een prachtige tentoonstelling die de veelzijdigheid van de toepassingen van wol en vilt liet zien.

HET KLOKHUIS

In 2016 bestond Het Klokhuis 5 jaar! Deze verjaardag hebben wij groots gevierd met een feestelijk activiteitenprogramma in het Cascadepark, aangeboden met verschillende partners uit Almere (Poort). Wethouder Herrema opende de festiviteiten met het aansnijden van een heuse Klokhuisartaart. Verschillende workshops, optredens (onder andere van Amy's dansstudio) en rondleidingen van de zingende gids, maakten het feest compleet. Helaas kwamen hevige regenbuien het feestje verstoren, waardoor veel bezoekers eerder vertrokken.

Klokhuislab

Tot en met december 2016, organiseerde Stad & Natuur op de tweede zondag van elke maand leuke proefjes in *Het Klokhuislab* met Mad Science! Eén van de vele professoren van Mad Science kwam dan langs met leuke, stoere, bijzondere maar vooral gave proefjes! Nadat hij had gedemonstreerd hoe het moest, gingen de kinderen zelf aan de slag als een echte professor.

Rondleidingen

Er werden er ook rondleidingen gegeven in Het Klokhuis. In 2016 is gestart met de *Zingende gids*, dat is weer eens wat anders! De zingende gids vertelt in een speciaal Klokhuislied het bijzondere verhaal van het Klokhuis, samen met een vrijwillige rondleider. Op deze vrolijke manier kwam je alles te weten over deze grote roze taart. Het Klokhuis is ook gebruikt tijdens wijkactiviteiten in het Cascadepark, zoals *Slapen bij de schapen*.

2016 was wel een heel spannend jaar voor Stad & Natuur en het Klokhuis. De vergoeding van de gemeente voor huursom, beheer en programmering van Het Klokhuis stopte eind 2016. Tot maart 2017 is het onzeker gebleven wat er met Het Klokhuis zou gebeuren. Gelukkig werd toen duidelijk dat de gemeente de intentie had om het gebouw aan te kopen en dat Stad & Natuur weer de rol als huurder, beheerder en programmeur kan vervullen voor de komende 5 jaar.

DE RUIMTEPOORT

Stad & Natuur programmeert sinds april 2015 activiteiten in het natuur & technieklokaal in Sterrenschool De Ruimte. In samenwerking met de school werd er gekeken hoe Natuur en Milieu Educatie (NME) een structurele plek kan krijgen binnen het onderwijs, de buitenschoolse opvang en de wijk.

In 2016 stond de Ruimtepoort in het teken van Star Wars en het heelal. Zo hebben leerlingen van Sterrenschool De Ruimte en uit andere delen van Almere mee kunnen doen aan het maken van een Star Wars robotje: R2D2 en BB-8 van gerecyclede materialen.

In 2016 heeft Stad & Natuur ingezet op het concretiseren en verbeteren van de samenwerking met De Sterrenschool en de andere partners. Dit heeft geresulteerd in de opzet van zes gezamenlijke projectweken rondom het thema Erfgoed die begin 2017 van start gaan en waarin alle partners meedoen.

DE STAD EN NATUUR BUS

De Stad en Natuur bus is officieel gedoopt door wethouder Frits Huis tijdens het evenement Poort Sociaal. De bus was toen al te zien geweest bij het onderwijs-evenement BELEEF! In de zomervakantie zijn expedities gehouden voor het Almeerse publiek, waar goede reacties op kwamen van de deelnemers, onder andere van Frits Huis.

De Stad en Natuur bus is een succes. Amper twee maanden nadat de bus voor het eerst reed voor schoolklassen, ging op 22 november de 500ste Almeerse basisschoolleerling op excursie. De Stad en Natuur bus is de unieke rijdende locatie van Stad & Natuur, die schoolkinderen meeneemt op ontdekkingsreis door de spannende natuur van Almere Poort. De opvallende bus bevat lesmateriaal, een klein laboratorium om opdrachtjes te doen en heeft zelfs zonnepanelen en een windmolen op het dak! In 2017 wordt het project voortgezet en uitgebreid voor de doelgroep recreanten.

Communicatie

PERS

Er zijn in totaal 71 persberichten verstuurd. Bijna alle persberichten zijn opgepakt door de Almeerse kranten. Daarnaast is omroep Flevoland meerdere malen langs geweest om een reportage te maken, onder andere bij het 5-jarig bestaan van Het Klokhuis.

Er zijn 4 seizoensactiviteitenkalenders uitgegeven, verspreid over 101 toeristische adressen in Almere en omgeving. Daarnaast waren er nog extra flyers voor evenementen als gitaarsalon Oostvaarders en het Zomerfestival.

ONLINE

We hadden in het totaal 10186 Facebook likers. Het best bekeken bericht op de algemene Facebookpagina van Stad & Natuur was een deelactie: een machinist van de NS had op 1 september een gewonde zwaan van het spoor gehaald. Daarnaast zijn we in 2016 gestart met Facebook-advertising, waarmee we veel nieuwe likers en een nieuwe doelgroep hebben kunnen aantrekken.

Er zijn 22 nieuwsbrieven verstuurd via Mailchimp aan verschillende geïnteresseerden: Groen Kampioenen, buitenschoolse opvang, primair onderwijs en voortgezet onderwijs.

De website had 52.089 bezoekers, waarvan 33.715 unieke bezoekers. Op zaterdag 24 oktober (Nacht van de Nacht) was het hoogste aantal bezoekers per dag van het jaar op onze site, namelijk 425.

Ook aan de uitstraling tijdens evenementen is gewerkt. Er zijn nu van alle locaties *beachflags* in de kleur van de betreffende locatie.

Kinderboerderij Den Uylpark heeft nieuwe signing gekregen.

Nieuwe ontwikkelingen

Stad & Natuur initieert en faciliteert allerlei initiatieven die passen bij de doelstelling om stad en natuur met elkaar te verbinden en die bijdragen aan de programmalijnen recreatie, educatie en participatie.

Voorbeelden hiervan zijn:

PLAYING FOR SUCCESS

Stad & Natuur faciliteert het programma van Playing for Success op haar locatie de Kemphaan, door de docent, materiaal en activiteiten te financieren, en door het gebouw ter beschikking te stellen. Stad & Natuur neemt ook deel aan het bestuur. In 2016 heeft Playing for Success weer verdere uitbreiding gehad, onder andere met een tweede groep deelnemers in het gebouw van Stad & Natuur op de Kemphaan en met de opstart van Playing for Success- schooltuinen op de akker op de Warmoezerij. Playing for Success helpt kinderen met een leerachterstand weer op weg door betekenisvol onderwijs aan te bieden. Dit past goed bij de educatieve uitgangspunten van Stad & Natuur, gericht op direct ervaren en ontdekkend en ontwerpend onderwijs in en met de natuur. Op de Kemphaan komt dit mooi samen en zie je de kinderen groeien gedurende de weken dat zij deelnemen aan het programma.

CONGRES CIRCULAIRE ECONOMIE IN KAF

In de circulaire economie draait het om het zoveel mogelijk beperken van onze footprint door kritisch en creatief om te gaan met het gebruik van grondstoffen en reststromen. Samen met VBA en gemeente Almere heeft Stad & Natuur een inspirerend congres georganiseerd. Naast een podiumprogramma met diverse sprekers, vertelde Liesbeth Bronkhorst onder andere over de enorme inspiratiebron die de natuur vormt: in de natuur wordt nooit iets verspild. Met een stand en promotiemateriaal heeft Stad & Natuur zich gepresenteerd aan het bedrijfsleven, waarbij de natuur en de kringloop centraal stonden. Ook werd getoond hoe Stad & Natuur kan bemiddelen tussen onderwijs en bedrijfsleven. Het resultaat is dat we hebben kennis gemaakt met startup *Innobee* (studenten van Windesheim). Zij gaan een businessplan maken dat antwoord geeft op de vraag hoe circulair een kinderboerderij 2.0 is en kan zijn. Het volledige verslag van het congres is te lezen op de site van de VBA.

ZAKELIJKE (GROEPS-)ARRANGEMENTEN

Eind 2016 zijn we gestart met het ontwikkelen van aanbod voor zakelijke (groeps)arrangementen, waarbij we onze (locatie)partners betrekken bij de inhoud. Het gaat met name om natuurlijk vergaderen & ontdekken, zoals een programma voor een themadag of groepsarrangement. Het idee is om per locatie (het Vroege Vogelbos, de Kemphaan, Natuurbelevingscentrum de Oostvaarders) een digitale brochure te maken met voorbeeldarrangementen die online te boeken zijn. Stad & Natuur is gestart met het aanbieden van arrangementen voor het Vroege Vogelbos, het oudste bos van Almere. Samen met TriAde, IVN Almere, Landschapsbeheer Flevoland en Almeerse Wolunie, werkt Stad & Natuur in deze pilot, waarbij we ervaring opdoen met het ontwikkelen van een maatwerkprogramma als aanvulling op vergaderzalenverhuur,

Stad & Natuur is begonnen met het ontwikkelen van zakelijke arrangementen.

Lammetjes en ooien weer heerlijk buiten in het Vroege Vogelbos, 16 april 2016

of als invulling van een trainingsdag. In deze aanvullende programma's staat het koppelen van de unieke Almeerse natuur aan managementonderwerpen centraal.

PROGRAMMA ENERGIE WERKT

Stad & Natuur heeft een aanvullende opdracht ontvangen van de gemeente Almere om de educatieve programmering binnen het programma Energie Werkt uit te werken en uit te voeren. Het resultaat van het planvormingstraject fase 1, uitgevoerd in het eerste halfjaar van 2016, is:

- Een leerlijn voor groep 1 t/m 8. De activiteiten variëren in inhoud, tijdsduur, locatie, etc., zodat er voor scholen voldoende keuze is. Hierbij wordt deels verwezen naar bestaande en nieuwe producten. Deze leerlijn wordt aangeboden in de digitale catalogus van Stad & Natuur Almere, inschrijving schooljaar 2016/2017. Het doel is op een verfrissende, nieuwe manier leren over en bijdragen aan besparing en opwekking van energie. Vijf scholen hebben zich aan het begin van dit schooljaar ingeschreven voor deze leerlijn;
- Een startbijeenkomst voor scholen, waarbij co-creatie voor energie-educatie als een goede werkwijze werd gezien;
- Werven van scholen via een presentatie aan facilitair managers van schoolbesturen om deel te nemen aan de pilot *co-creatie*;
- Werven van scholen via de nieuwsbrief, onderwijsvenement *BELEEF!* en de digitale inschrijfmogelijkheid van Stad & Natuur (15 scholen extra aangemeld).

In oktober 2016 heeft Stad & Natuur een plan van aanpak en offerte uitgebracht voor het uitvoeringsplan *Co-creatie onderwijs 2017*, waarop in december 2016 de opdracht van de gemeente is ontvangen voor de uitvoering van het plan van aanpak voor de educatielijn *Almere geeft Energie*. Na het opleveren hiervan, zullen we in overleg met de gemeente Almere de activiteitenlijn implementeren in het bestaande beleid voor natuureducatie in Almere, vanaf schooljaar 2018/2019.

TOEGANGSGEBIED ALMEERSE KANT OOSTVAARDERSPLASSEN

De Provincie Flevoland heeft het voornemen om het Oostvaardersplassen-gebied te benoemen tot Nationaal Park. In 2016 is dit opgewaardeerd naar het Nationaal Park Nieuwland, waarmee de provincie, gemeenten en terreinbeheerders meedongen in de competitie voor mooiste natuurgebied in Nederland. Een prijs werd niet gewonnen maar deelname gaf wel een impuls voor verdere planontwikkeling. In juni 2016 werd de ontwikkelingsvisie opgeleverd waarvoor Stad & Natuur projectleider was, in opdracht van provincie Flevoland en gemeente Almere. Tijdens een interactief proces, en in samenwerking met Staatsbosbeheer, gemeente en vele anderen, is een realistische en uitdagende toekomstvisie neergelegd.

Stad & Natuur nam op verzoek van Staatsbosbeheer ook deel aan de werkgroep *Educatie* voor het gehele Nationaal Park. Dit is een intensief traject geweest in de maanden mei en juni 2016, wat een goede bouwsteen voor het *Masterplan Nationaal Park* heeft opgeleverd.

De gemeenteraad heeft besloten tot toekenning van gelden vanuit het *Fonds Verstedelijking* en is in november gestart met de voorbereiding van de plannen voor 2017. Stad & Natuur neemt deel in de werkgroep en is trekker van het project *Programmering Almeersepoort*. De programmering 2017 is extra aangezet.

JEUGDFLORIAD E

Stad & Natuur neemt deel aan het bestuur van de Stichting Jeugdfloriade vanuit haar expertise op het gebied van zowel het betrekken van jeugd bij kennisontwikkeling, als van het inrichten van de natuurlijke omgeving in een stad. De afgelopen jaren heeft de Stichting Jeugdfloriade de *Urban Greeners* gefaciliteerd: een groeiend aantal jonge ondernemers dat 'groene' startups opzet. Eind 2015 werd duidelijk dat de gemeente de Jeugdfloriade, als onderdeel van de *making of* van de Floriade, zal overdragen aan de Floriade BV in oprichting. Doelstelling daarvan is met name om de Jeugdfloriade te verbreden naar alle jeugd en jongeren van Almere, mede met behulp van de Urban Greeners. Eind 2016 hebben de besturen overeenstemming bereikt om de Jeugdfloriade en de Floriade organisatorisch aan elkaar te verbinden. De huidige bestuursleden, waaronder Stad & Natuur, zullen aftreden. Dit zal in 2017 zijn beslag krijgen. Stad & Natuur zal als partner van de Floriade betrokken blijven bij jeugdeducatie.

WOLUNIE EN STADSBROUWERIJ DE KEMPHAAN

De Wolunie en de Stadsbrouwerij zijn mede op initiatief van Stad & Natuur ontwikkeld. Deze organisaties ontwikkelen zich door en in 2016 heeft Stad & Natuur geholpen om beide meer op eigen benen te laten staan.

De Wolunie heeft nieuwe bestuursleden van buiten Stad & Natuur aangetrokken. Daarnaast zijn de lidmaatschapsstructuur en de communicatie met de leden aangepast. Ook is geïnvesteerd in een waterpomp bij de stadsakker waar de verplanten worden verbouwd en in een betere opslag- en werkplaats. Dit was mogelijk middels bijdragen van Stad & Natuur en uit andere fondsen.

De Stadsbrouwerij heeft hard gewerkt om de brouwinstallatie en het brouwproces te professionaliseren en meer brouwers op te leiden. Het proeflokaal is afgebouwd en regelmatig opengesteld voor groepen en voor bierproeverijen in het weekend.

STAD & NATUUR ONTWIKKELT LOCATIES

Stad & Natuur zorgt dat al haar locaties netjes verzorgd en up-to-date zijn en een passende programmering hebben. In de toekomst moet dit zo blijven, vandaar dat we onze locaties steeds verbeteren. Dat doen we vaak in samenwerking met andere organisaties en de gemeente, die eigenaar is van de gebouwen. In 2016 zijn er nieuwe dierenonderkomens gekomen op de kinderboerderijen.

Onder de werktitel *Kinderboerderijen 2.0* vond een aantal bijeenkomsten plaats met betrokkenen om na te denken over een toekomstvisie voor de

kinderboerderijen van Stad & Natuur. Uit verschillende hoeken was veel animo om mee te denken. Vanuit de beroepsopleidingen Windesheim en Aeresgroep Almere zijn meerdere studentengroepen bezig geweest met onderzoek naar de marketing en klantbeleving. Ook is gekeken naar mogelijkheden om de duurzaamheid van de kinderboerderijen te vergroten. In 2017 worden de plannen uitgewerkt.

Voor de Vossenburcht en Het Klokhuis is de programmering in 2016 voortgezet. De Vossenburcht is eind 2016 overgenomen door een andere huurder. De toekomst van het Klokhuis bleef onzeker in 2016. Gelukkig kwam er zicht op aankoop van het gebouw door de gemeente en een mogelijke doorstart voor Stad & Natuur.

De ontwikkeling van de Warmoezerij heeft helaas niet aan de verwachtingen voldaan. In 2016 is het beheer van de akker door Stad & Natuur voortgezet onder het lopende pachtcontract. Voor de overige onderdelen van de Warmoezerij is de betrokkenheid van Stad & Natuur gestopt. Op de akker hebben Efibia en Playing for Success groenten verbouwd.

De ontwikkeling van het educatieve aanbod in Almere Poort is met ingang van 2016 een integraal onderdeel van Stad & Natuur. De Stad en Natuur bus is gerealiseerd en de voorbereiding voor de boomgaarden is gestart. Er komt zeker een boomgaard in het Cascadepark vlakbij het Klokhuis. Uiteraard komen daar vooral appelbomen te staan. Met de gemeente wordt intensief samengewerkt en ook overleg met de bewoners is onderdeel van de planvorming.

De toekomstige realisatie van een *Waterbeleefcentrum* (werktitel) in de kustzone van Almere Poort, is verder voorbereid door de ontwikkeling van verschillende scenario's.

Met de toekomstige bewoners van Oosterwold zijn de mogelijkheden verkend om als Stad & Natuur schapen voor de schaapskooi te leveren en onze expertise beschikbaar te stellen voor het gezamenlijk beheer van de schaapskooi. Ook de mogelijkheden voor een educatief aanbod en voor de realisatie van een steunpunt in het nieuwe buurthuis zijn besproken.

STAD & NATUUR WERKT SAMEN

In 2016 heeft Stad & Natuur de samenwerking met heel veel, meest Almeerse, organisaties verder uitgebouwd. Het gaat zowel om commerciële als maatschappelijke organisaties, en vrijwilligers. Stad & Natuur bood in 2016 ongeveer 70 vrijwilligers de kans om zich in te zetten. In toenemende mate zijn dit mensen die bijvoorbeeld middels vrijwilligerswerk toegang zoeken tot de arbeidsmarkt, of die een verplichting hebben tot vrijwilligerswerk vanuit hun uitkering. Stad & Natuur is in gesprek gegaan met betrokken instanties om te kijken of de kansen die onze locaties voor deze groepen bieden, beter benut kunnen worden.

In 2016 zijn de medewerkers van Stad & Natuur meer de wijken ingegaan om de samenwerking met bewoners en wijkgerichte organisaties op te bouwen. Wij hebben regelmatig deelgenomen aan sociale- en groencafés, waar we vertelden wat Stad & Natuur doet en kan betekenen in de wijk. We hebben ons oor te luisteren gelegd naar de noden en wensen van een wijk. Daaruit zijn onder andere de kinderclubs op de dierlocaties ontstaan.

Met de Floriade, Bonte Hond en Suburbia zijn verkennende gesprekken gestart. Stad & Natuur heeft een voorstel neergelegd om de samenwerking vorm te geven.

Stad & Natuur werkt samen met De Schoor ten aanzien van het gebruik van kinderboerderijen Den Uylpark en de Beestenbende. Kinderen vanuit de dagbesteding komen ook buiten schooltijd bij de kinderboerderijen.

Stad & Natuur werkte al nauw samen met het IVN op locaties de Kempmaan en het Vroege Vogelbos. In 2016 is het IVN ook actief geweest vanuit de Vossenburcht, onder andere met Floriadewandelingen.

In Het Klokhuis werken wij samen met BSO De Hooiberg. Ook worden daar educatieve kinderfeestjes georganiseerd door Mad Science.

We hebben een samenwerkingsverband met onderwijsinstellingen Groenhorst, Windesheim en Aeresgroep. Hun studenten zijn jaarlijks doorlopend actief bij Stad & Natuur.

Tijdens het Oogstfeest kon ook de IVN Bostuin bezocht worden, 9 oktober 2016

In 2016 is de expositieruimte in De Oostvaarders verder uitgebreid met een gedeelte over archeologie.

Overzicht bezoekersaantallen

Van het Primair onderwijs namen 739 groepen / 18.929 leerlingen deel aan onze activiteiten.

De meest geboekte items waren:

Tentoonstelling Duizelingwekkende dinos
1280 leerlingen

Op ontdekkingsreis met de Stad en Natuur bus; CSI Almere:
1254 leerlingen

Maatwerk
1154 leerlingen
(inclusief de Sterrenschool met thema Archeologie en inclusief extra inzet van de bus)

Wolkunstenaar in de klas
800 leerlingen

	recreatieve activiteiten	bezoekers activiteiten	recreanten	totaal bezoekers
De Kemphaan	29	11.002	24.094	35.096
De Oostvaarders	63	5.334	70.000	75.334
Vroege Vogelbos	42	3.113	30.000	33.113
Den Uylpark	3	285	10.000	10.285
De Beestenbende	13	812	10.000	10.812
De Vossenburcht	54	354	0	354
Het Klokhuis	21	547	0	547
De Ruimtepoort	23	357	0	357
Stad en Natuur bus	14	908	0	908
Totaal	262	22.712	144.094	166.806

CONTACT

Stad & Natuur Almere
Kemphaanstraat 1
1358 AD Almere

T 036 547 50 50
F 036 547 50 60
info@stadennatuur.nl
www.stadennatuur.nl

fotografie: Jorn van Eck
pg. 19 Interaxxie Fotografie / Rolf Hendriks

Een uitgave van stichting Stad & Natuur Almere
Juni 2017

STAD
NATUUR
ALMERE

STAD &
NATUUR
ALMERE